

Enemmän kuin ruokaa 2021

Köyhyyden vähentämisen neuvosto

Esitys toimintasuunnitelmasta

Pilotointi 2021

Enemmän kuin ruokaa -tiimi

2021

Osallistava yhteisö
2019–2021

Sininauhaliitto

Työttömien
Keskusjärjestö

Yhteinen pöytä

1. Johdanto: Suomi ei saavuta köyhyyden vähentämiseksi asetettuja tavoitteita

Maailman kaikkien maiden kestävä kehityksen työtä ohjaa vuonna 2015 YK:ssa sovittu kestävä kehityksen globaali toimintaohjelma, josta käytetään nimeä Agenda2030. Viimeisten raporttien mukaan Suomi ei ole saavuttamassa köyhyyden puolittamisen Agenda 2030 -tavoitettaan.

Vuoden 2020 Suomen maaraportti on karua luettavaa. Pienituloisimpien, etenkin lapsiperheiden, työttömien ja opiskelijoiden, toimeentulo on vaikeampaa kuin ennen, ja pitkäaikaistyöttömien, sairaiden ja toimintarajoitteisten perustoimeentulo on vaarantunut. Köyhyys ja terveyskyky rajoittavat monien aktiivista kansalaisuutta, osallisuutta ja tasavertaisuutta. Perusturvan matala taso ja sosiaaliturvaetuksien ostovoiman heikkeneminen ovat keskeisiä syitä eriarvoisuuden kasvuun. Sosioekonomiset hyvinvoinnin ja terveyden erot ovat suuria. Terveyspalveluissa ihmiset ovat keskenään eriarvoisessa asemassa: työntekijälle ilmaiseen työterveyshuoltoon pääsee nopeasti, kun taas julkisella sektorilla jonotetaan ja maksetaan palveluista. Asiakasmaksujen korotusten ja leikattujen etuuksien vuoksi monet velkaantuvat, jättävät menemättä hoitoon tai eivät osta lääkkeitä.

Sitoutuessaan YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin, Suomi on luvannut taata vuoteen 2030 mennessä, että kaikilla, erityisesti köyhillä ja huono-osaisilla, on yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin sekä mahdollisuus peruspalveluihin. Niin ikään olemme sitoutuneet edistämään kaikkien sosiaalista, taloudellista ja poliittista osallistumista ja kannustaa siihen iästä, sukupuolesta, vammaisuudesta, rodusta, etnisyydestä, alkuperästä, uskonnosta tai taloudellisesta tai muusta asemasta riippumatta.

Professori Juho Saaren vetämän eriarvoisuutta käsittelevän työryhmän raportti valmistui vuonna 2018. Raportin mukaan demokratian instituutioita tulee kehittää vahvistamaan osallisuutta yhteiskunnassa. Yksilön perustuslaillinen oikeus osallistua ja vaikuttaa toteutuu puutteellisesti, eivätkä uudet osallistumisen tavat ole poistaneet eriarvoisuutta. Koulutus, tulotaso, ammattiasema ja kotitausta selittävät suomalaisten osallistumista ja kansalaispätevyyttä. Hyväosaiset osallistuvat keskimääräistä aktiivisemmin ja arvioivat muita myönteisemmin vaikutusmahdollisuuksiaan. Noin neljäkymmentä prosenttia suomalaisista epäilee demokratian toimivuutta ja kykyä ratkaista ongelmia. Voimattomuutta kokevat erityisesti huono-osaiset. Poistamalla osallistumisen esteitä ja vahvistamalla osallisuutta vähennetään eriarvoisuutta. Demokratian kehittäminen edellyttää asennetason havahtumista ja konkreettisia, sektorirajat ylittäviä toimia.

Köyhyyden vähentämisen neuvoston tavoitteena on toiminnallaan ehkäistä ja vähentää köyhyyttä sekä korjata huono-osaisien ja matalatuloisten kokemia demokratiavajetta. Neuvoston toimintaa suunnitellaan, pilotoidaan ja mallinnetaan

Enemmän kuin ruokaa 2021

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran koordinoimassa Sitra Lab -koulutusohjelmassa. Köyhyyden vähentämisen neuvoston on kehittänyt Enemmän kuin ruokaa -tiimi eli Kirkkopalvelut ry:n Osallistava yhteisö -hanke, Sininauhaliitto, Työttömien keskusjärjestö ja Vantaan Yhteinen pöytä.

Köyhyyden vähentämisen neuvosto on demokratiainnovaatio, jolla edistetään haavoittuvassa asemassa olevien osallisuutta, osallistumista, kansalaispätevyyttä ja vuoropuhelua päättäjien kanssa. Pitkän tähtäimen tavoitteena on vakiinnuttaa Köyhyyden vähentämisen neuvostojen toiminta kaikkiin suomalaisiin kuntiin muiden vaikuttamistoimielimien rinnalle.

Lähteet:

YK:n Kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumisen järjestöjen seurantaraportti 2020
https://www.fingo.fi/sites/default/tiedostot/julkaisut/Suomi-ja-Agenda-2030_Seurantaraportti-2019_FINAL.pdf

Eriarvoistumista käsittelevän työryhmän raportti 2018
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160706/01_2018_Eriarvoisuutta%20kasittelevan%20tryn%20loppuraportti_kansilla_nettili.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sitra Lab 3: Demokratian kapeikot -koulutusohjelma 2021
<https://www.sitra.fi/hankkeet/sitra-lab-demokratian-kapeikot/>

2. Köyhyyden vähentämisen neuvoston tehtävä ja tavoite

Köyhyyden vähentämisen neuvoston tehtävänä on seurata ja valvoa kunnan päätöksenteon ja suunnitelmien vaikutuksia vähävaraisiin asukkaisiin, heidän hyvinvointiinsa ja arkeensa. Tavoitteena on edistää vähävaraisten asukkaiden asemaa, hyvinvointia ja osallisuutta sekä lisätä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ja toimijuutta paikallisyhteisöissään.

Kaudella 2021–2022 Köyhyyden vähentämisen neuvoston toimintaa pilotoidaan. Toiminnan vaikutusten arvioinnin myötä tavoitteena on vakiinnuttaa toiminta pysyväksi hyvinvointia ja demokratiaa tukevaksi osallisuuskäytännöksi ja kirjaamalla toiminta kunnan/kaupungin hallintosääntöön.

3. Köyhyyden vähentämisen neuvoston kokoonpano ja järjestäytyminen

Köyhyyden vähentämisen neuvoston kokoonpano tarkistetaan vuosittain elo-/syyskuussa järjestettävässä kokouksessa. Köyhyyden vähentämisen neuvoston toimintakausi on syyskuu-elokuu ja kestoaltaan vuoden (12 kk) mittainen. Osallistujien suhde toisiinsa on tasavertainen ja toisia arvostava. Köyhyyden vähentämisen neuvoston puheenjohtajuus on kiertävä.

Köyhyyden vähentämisen neuvoston kokoonpanossa edustettuna ovat ainakin:

- Vähävaraisten asukkaiden edustajat (min. 2 hlöä)
- Kunnan työllisyyspalvelujen edustaja
- Kunnan sosiaali- ja terveystalvelujen edustaja
- Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelujen edustaja (esim. kunnan yhteisötyö, osallisuustyö, asukastilatyö, vapaaehtoistoiminnan koordinointityö)
- Järjestötoimijoiden edustajat (min. 2 hlöä)
- Seurakuntien edustaja
- Kunnanvaltuuston edustajat (min. 2 hlöä)

Lisäksi Köyhyyden vähentämisen neuvoston kokoonpanossa voivat olla edustettuna:

- Kelan edustaja
- Lakisääteisten vaikuttamistoimielinten jäsenet (vanhus- ja vammaisneuvostot, nuorisovaltuusto)
- Lapsiperheiden palvelujen edustajat
- Muut tarkoituksenmukaiset tahot, yhdistykset ja harrastusseurat
- Muut aktiiviset toimijat tai yksityishenkilöt, jotka haluavat edistää vähävaraisten asukkaiden asemaa

4. Köyhyyden vähentämisen neuvoston toiminnan tarkoitus

Köyhyyden vähentämisen neuvoston toiminnan lähtökohtana ovat paikalliset tarpeet. Toimintatapana on positiivinen, kehittävä ja rakentava vaikuttaminen ja osallistuminen. Ongelmien esiintuomisen lisäksi etsitään aktiivisesti ratkaisuehdotuksia ja kompromisseja.

Köyhyyden vähentämisen neuvosto toimii paikallisena vaikuttamistoimielimenä, joka edistää kunnan vähävaraisten asukkaiden asemaa ja osallisuutta tavoitteena hyvä elämä, tasavertaiset osallistumismahdollisuudet ja toimiva arki. Neuvosto voi kiinnittää huomiota esimerkiksi kunnassa itsessään ja sen yhteistyökumppaneiden kanssa yhdessä tarjottavien palvelujen sisältöön, laatuun, saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä elinympäristön, asumisen ja liikkumisen kehittämiseen vähävaraisten asukkaiden tarpeiden edellyttämällä tavalla.

5. Köyhyyden vähentämisen neuvoston vaikuttamistavat

Köyhyyden vähentämisen neuvosto tuo vähävaraisten ja köyhyyttä kokevien (mm. työttömien, pienillä eläkkeillä elävien ja pienpalkka-aloilla työskentelevien sekä heidän lastensa) näkökulman esiin valitsemillaan vaikuttamistavoilla.

Vaikuttaminen on monimuotoista yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa, osallistumista tilaisuuksiin ja tapahtumiin sekä järjestämällä niitä itse. Myös perinteinen aloitteiden teko sekä huolenilmaisut ovat tärkeitä keinoja vaikuttaa vähävaraisten asukkaiden arkea koskeviin erityiskysymyksiin. Köyhyyden vähentämisen neuvosto vastaa sille osoitettuihin lausuntopyyntöihin.

Köyhyyden vähentämisen neuvosto kiinnittää huomiota esimerkiksi alueellisen segregaatian ehkäisemiseen, asiakasmaksujen tarkasteluun taloudellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta sekä työllistymistä edistävien toimenpiteiden vaikuttavuuteen.

Köyhyyden vähentämisen neuvosto seuraa kunnanhallituksen ja -valtuuston sekä lautakuntien esityslistoja ja pöytäkirjoja. Näin neuvosto saa tietoa valmisteltavista ja tehdyistä päätöksistä ja pystyy luomaan kokonaiskuvaa vireillä olevista suunnitelmista ja niiden toteutuksesta.

6. Köyhyyden vähentämisen neuvoston toiminnan pilotointi kaudella 2021–2022

Köyhyyden vähentämisen neuvoston toimintaa suunnitellaan, pilotoidaan ja mallinnetaan Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran koordinoimassa Sitra Lab -koulutusohjelmassa. Taustalla on Sitra Labin *Enemmän kuin ruokaa* -tiimi, eli Kirkkopalvelut ry:n Osallistava yhteisö -hanke, Sininauhaliitto, Työttömien keskusjärjestö ja Vantaan Yhteinen pöytä (Vantaan kaupunki ja seurakuntayhtymä). Sitra Lab on Sitran oma tulevaisuuslaboratorio, jossa koulutetaan muutoksentehtäjiä, autetaan organisaatioita ja yhteisöjä hyödyntämään uusia lähestymistapoja sekä puhutaan muutoksen tekemisen puolesta. Vuoden 2021 Sitra Lab pureutuu yhteiskuntamme demokratian kapeikkoihin.

Enemmän kuin ruokaa -kehittäjätiimin tavoitteena on mallintaa toimintatapa, jonka avulla päätöksentekijät kuulevat köyhien äänen paremmin. Köyhyyden vähentämisen neuvoston toiminta ehkäisee ja vähentää köyhyyttä sekä korjata huono-osaisten ja matalatuloisten kokemaan demokratiavajetta.

Köyhyyden vähentämisen neuvostojen toimintaa on tavoitteena pilotoida kahdella paikkakunnalla vuoden 2021 syksyllä. Pilotit suunnitellaan yhteistyössä paikallisten

Enemmän kuin ruokaa 2021

toimijoiden kanssa. Arvioinnista ja jatkokehittämisestä vastaa kehittäjätiimi yhdessä paikallisen verkoston kanssa. Kehittäjätiimi mallintaa neuvoston toiminnan pilotit

monistettavaksi ja muuallakin käyttöönotettavaksi toimintamalliksi vuosien 2021–2022 vaihteessa. Pilotoinnin kulut katetaan Sitra Lab kokeilurahoituksella.

Tavoitteena on pilotoinnin jälkeen vakiinnuttaa Köyhyyden vähentämisen neuvoston toiminta kirjaamalla se hyvinvointia ja demokratiaa tukevaksi osallisuuskäytännöksi kunnan/kaupungin hallintosäätöön pilottipaikkakunnilla.